

de la g a base de fets peculiars de l'italià, sobretot els de caràcter morfològic. És cert, p. ex., que els verbs en -GÈRE són molt més nombrosos que en -VÈRE, formant aquells una gran falange: *tergere, surgere, pergere, vergere, spargere, tingere, pingere, pungere, tangere, emungere*, i els que s'hi afegeixen tot seguit en ll. vg.: *por(ri)gere, col(li)gere, er(ig)ere, excor(ri)gere, ung(u)ere, exsting(u)ere, disting(u)ere*; no deixariem de trobar-n'hi alguns amb -LG- *mulgere, fulgere*, sense comptar-hi *lugere, rugire* etc. I no perdrem de vista que en alguns casos s'hi han produït alteracions consonàntiques remuntant-se ja fins al ll. vg., justament per contagi d'altres verbs: MULGERE > ll. vg. MÜNGERE (cat. *munyar*, port. *munbir*, enfront del cast. dial. (*es*)*muzir*, on per cert hi ha -olgi- > -uzi-, com en el mot que ens preocupa).

D'aquí ve justament la invasió de -go, -ga, en tota una sèrie de verbs importants, on la -g- és inesperada segons el llatí: *valgo, tengo, vengo*, tan estesos entre les llengües romàniques. En italià apareix *sciolgo* al costat de l'inf. *sciogliere*, i precisament en aquest hi havia -LV- etimològica (SOLVERE), alterada per obra de l'analogia (cf. sobre aquest capítol Rohlf's, *It. Gramm.* I, 415). Cert que en tot això la -g- queda confinada al Subj. Pres. (*venga, valga*) o Ind. Pres. I, i que no hi ha pas a l'infinitiu i a la resta del verb; cert que enlloc hi arriba a provocar una *g* palatal; i cert que l'it. i l'oc. mantenen *vegno, tegno* i no pas -go (mentre que, d'altra banda, hi ha allí *sciolgo*, i en part *valgo*).

En fi tanta extensió resta ben concebible que es produeixi en algun cas, si es tracta d'una llengua sola; ja menys si es repeteix en una altra, el cat. *vogir*. I això ens obliga a fer-ho pujar fins al llatí vulgar. Fora que tinguéssim dret a creure que el cat. *vogir* es degué a una invasió de l'it. *volgere*. Un italianisme d'origen nàutic? Allegariem la vacil·lació que suposarien el present *voge* (més aviat incert) al costat de *vogi*. Aquest mateix pot fer pensar en un origen italià; suport ben equívoc tanmateix, car també hi havia l'Ind. Pres. 3 *obri* i *cobri* originaris, alternant amb *obre, cobre* (i Ind. Pres. 1 *jo dormi, temi* etc.); essent consonant senzilla la de *vogi* es justifica molt menys; si vingués d'un anterior *volgi, -ge*, s'explicaria més, però això resta enterament hipotètic.

Pel costat semàntic dóna peu a pensar en l'italià una porció considerable dels testimonis medievals, almenys entre els més antics i nàutics: si bé ja en Muntaner el veiem aplicat a alguna ciutat interior, el perímetre d'illes i promontoris, la circumnavegació etc., donaven peu a estendre-ho al vogi de ciutats. Però tot seguit apareixen gran massa d'exs. amb aplicació diferent, tot seguit sorgeix el substantiu *vògi(t)* que no sols és estrany a l'it., sinó mot d'aplicació sobretot rural, adherit al conreu de la terra. Italianisme tot això? Sembla quasi impossible i en tot cas increïble. I si a la quantitat i la inversemblança geogràfica i semàntica, afegim l'absència constant de la -l-, en una enorme massa de documentació ens porta més i més a negar que tinguem dret a admetre la possibilitat d'un italianisme.

En conjunt les dificultats i escrúpols amb què toquem, per explicar-nos-ho tot des de VOLVERE, són múltiples: tothom haurà de reconèixer que no estan eliminats encara. I jo considero que, en part almenys, serà impossible refutar-los, i en part ben difícils d'eliminar. En tot cas les objeccions resten en peu. No aconseguim desvirtuar-les gaire per més que ens hi esforcem i és ben cert que del tot no es podrien desvirtuar mai. Si la crítica es decideix a acceptar definitivament l'ètimon VOLVERE per al cat. *vogir*, i fins per a l'it. *volgere*, serà perquè no n'hi ha d'altre, i per tant estarem forçats a conformar-nos-hi. I anar-nos convenent d'explicacions poc satisfactòries.

No n'hi ha d'altre... Però —puix que tota altra font lingüística va descartant-se— ¿és inconcebible una etimologia pre-romana? Cert no tant. Ja pel costat indoeuropeu (cap al qual ens orientarien la V- i el tipus morfològic en -ERE/-IRE), hi ha mots semblants. Millor dir, tota una arrel, molt estesa entre les llengües de la família: UELG/UOLG-: el scr. *sam-válgati* significa 'es posa a rodolar' («setzt sich in rollende Bewegung») i els lingüistes admeten que el sentit bàsic de tota l'arrel indica *valg-* (< indoeur. *volg-*) és 'torçar-se', 'girar-se' («sich drehen»); si bé, ja en sànscrit, *válgati* ha pres el sentit de 'botre, saltar', *válgā* 'regnes', 'brida' (que fan girar el cavall), *abhi-válgati* 'brolla, forma bombolles'.

Arrel representada en bastantes famílies indoeuropees, com el bàltic, on hi ha l'equivalent del scr. *válgā*, en letó *velgs* 'cordó, corretja' (que ens recorda el parmèsà *vludga* 'corretjola' i it. *vòlgolo* «cosa rinvolta»). Car també la a bàltica suposa indoeur. ð. El ll. *valgus* és 'garrell, cama-tort'. En germànic l'arrel apareix en gran part, i en llengües de les més antigues, amb un sentit bastant pròxim al de *vogir* i *vòlgere*: ags. *wealcan* (= indoeur. VOLG-), no sols 'bellugar-se d'ací d'allà' sinó també amb glossa ll. 'volvere animo' (recordem «moltes coses ja passades *vogint*» en el *Corbatxo*), *ge-vealc* 'el balandrejar-se d'una nau', *wealkian* 'rodar o voltar pel món, fer el roda-soques' (d'on l'actual *walk* 'caminar'), a-al. mj. *walken* 'rebolcar-se, rodolar' («sich wälzen»), esc. ant. *valk* 'batzegar-se (especialment en mar, una nau)'. I veg. Pok., IEW, 1042 ss., 1044-1-16; Kluge, s. v. *walken*; Skeat, *Onoms. walk*; Walde-H., s. v. *valgus*.

En últim terme, és clar que aquest indoeuropeu UOLG-/UELG- s'enllaça amb l'arxi-arrel UEL- 'girar', que entre altres amplificacions, compta amb l'arrel UELU —d'on vénen el llatí *volvere, volutus*, el grec *φελύω* id. etc.

Que un *UOLGŌ 'jo giro' pogué existir en sorotàptic, no és doncs una imaginació fantàstica: del qual sortiria l'italià *vòlgere* i el català *vogir* per una espècie d'empelt en el tronc del ll. *volvere* produït en una part del llatí vulgar. Seria un cas una mica paral·lel al de PAIR i el tipus *paídire*, estès pels dialectes de tot Itàlia, supervivència d'un mot sorotàptic, únicament en cat. i en italià. Ni més ni menys que ací. Així explicariem millor que mentre a Itàlia aquest verb termina en *zere* (com el ll. *volvere*) en cat. és verb en -ir: el català, ja més allunyat del llatí que no l'italià, adapta-